

Flåen. Hva betyr ordet?

Nedafor Horkafossen ligger Flåen (eller Flå'n). Dette er området der Gjermåa igjen roer seg etter å ha mistet drøyt 50 høydemeter på veg ned fra Lysdammen. -Et sted der folk badet i elva for 50 år siden. Er det flere enn meg som har tenkt på Flåen som kun et stedsnavn?

I styreprotokollen for Hønsen Meieri står det noe som gjør at en kan begynne å gruble. Da meieriet var helt nytt vinteren 1902-03, står det at is til kjøling av meieriets mjølk skulle skjæres ved Hellen. Det skulle tas ut omtrent 2500 blokker, og hver blokk skulle veie ett skippund. Greit nok. Men så kommer vi til vinteren 1905-06. Nå står det plutselig at isen skal skjæres ved Sandskjærflåen. Alt tyder på at isskjærerene fortsatt holdt på ved Hellenfossen. Så derfor må dette være et annet navn på kulpen nedafor Hellenfossen. Det står at det var Ole E. Gulhaug, Martin O. Askengen, Toralf Grue og Martin T. Asmyhr som hadde påtatt seg isskjæringen denne vinteren for 7 øre pr. blokk.

I oktober 1924 gikk Kankedalsraset. I lang tid etterpå var det uframkommelig rundt Hellenfossen og Helligårdene var jo rett og slett blitt borte i leirskredet. Meieriet måtte derfor ta ut isen et annet sted. Det ble da gjort avtale om å skjære isen på Kvernstuflåen. Da er vi altså ved Kvennstufossen. Kan Kvennstuflåen ha vært nedafor Kvennstufossen da? Jeg ville heller forsøkt å skjære isen rett ovafor fossen, for der lå jo inntakdemningen til Gjermå e-verk. Det var forresten min oldefar Karl A. Laache som ga tillatelse til å ta ut isen på dette stedet. Da tyder jo det på isen er blitt stablet på land på nordsida av elva, og også derfor virker det mer logisk at isen ble skjært ovafor fossen.

Poenget her er altså at det for 100 år siden ikke bare var en flå i Gjermåa; det var minst 3 flåer: Horkaflåen, Kvernstuflåen og Sandskjærflåen. Og da betyr det igjen at Flåen ikke nødvendigvis er et egennavn, men kan også være et fellesnavn. I så fall: Hva er en flå?

I Det Norske Akademis Ordbok står det flere betydninger av ordet flå. Som substantiv er en av dialektbetydningene en «grunn vannpytt», og at ordet skal bøyes en flå, flåen, flåer.

Det fins jo en kommune i Hallingdalen som heter Flå. I den gamle bygdeboka for Flå (1920) står det at bygdenavnet synes å ha slektskap med det gammelnorske ordet *flæð* som skal bety oversvømmelse. Mange av gårdene langs elva i Flå er utsatt nettopp for flom.

Det synes som at vi i hvert fall her i bygda kan ha brukt ordet flå om området nedafor fossen der elva igjen begynner å stillere. Eller kan det like gjerne ha vært ovafor fossen? I Hellenfossen lå det på begynnelsen av 1900-tallet både sag og mølle og frørenseri, og i 1907 ble det til og med satt opp en liten strømgenerator der. Da var det vel demning også ved Hellenfossen? Og det var det vel også ved vanninntaket til møllebruket til Gjerdrum Aktiemølle under Horkafossen?

Ordboka snakker om en grunn dam. Det vil jo i så fall ikke stemme helt med stedene som her er listet opp. Skulle en kunne skjære is måtte jo vannet ha en viss djubde. Blokkene skulle veie et skippund; dvs. om lag 160 kilo. Dette er kuber som vil være 50-60cm hver vei. Under isen måtte det også være plass til å kjøre den svære issaga et stykke ned i vannet. Disse sagene hadde jo blad som var godt over meteren lange. Det var neppe lett å få til noen særlig effektiv saging av isblokker hvis ikke vannet var bortimot meteren djupt.

Er det noen som veit noe mer om stedsnavn med ordet flå i seg her i Gjerdrum, eller på Romerike? Har andre gode forslag på å definere hva en flå er? Må en flå ha tilknytning til en foss? Kan noen hjelpe?

Hilsen en grublende

Tor Laache

i «koronatiden» april 2020